

2

KONINGEN EN PRIESTERS.

LEERREDE

OVER

OPENBARINGEN 5:10^a,

Uitgesproken op den gedenkdag der Hervorming

DOOR

J. HARTOG,

Predikant bij de Doopsgezinden te Utrecht.

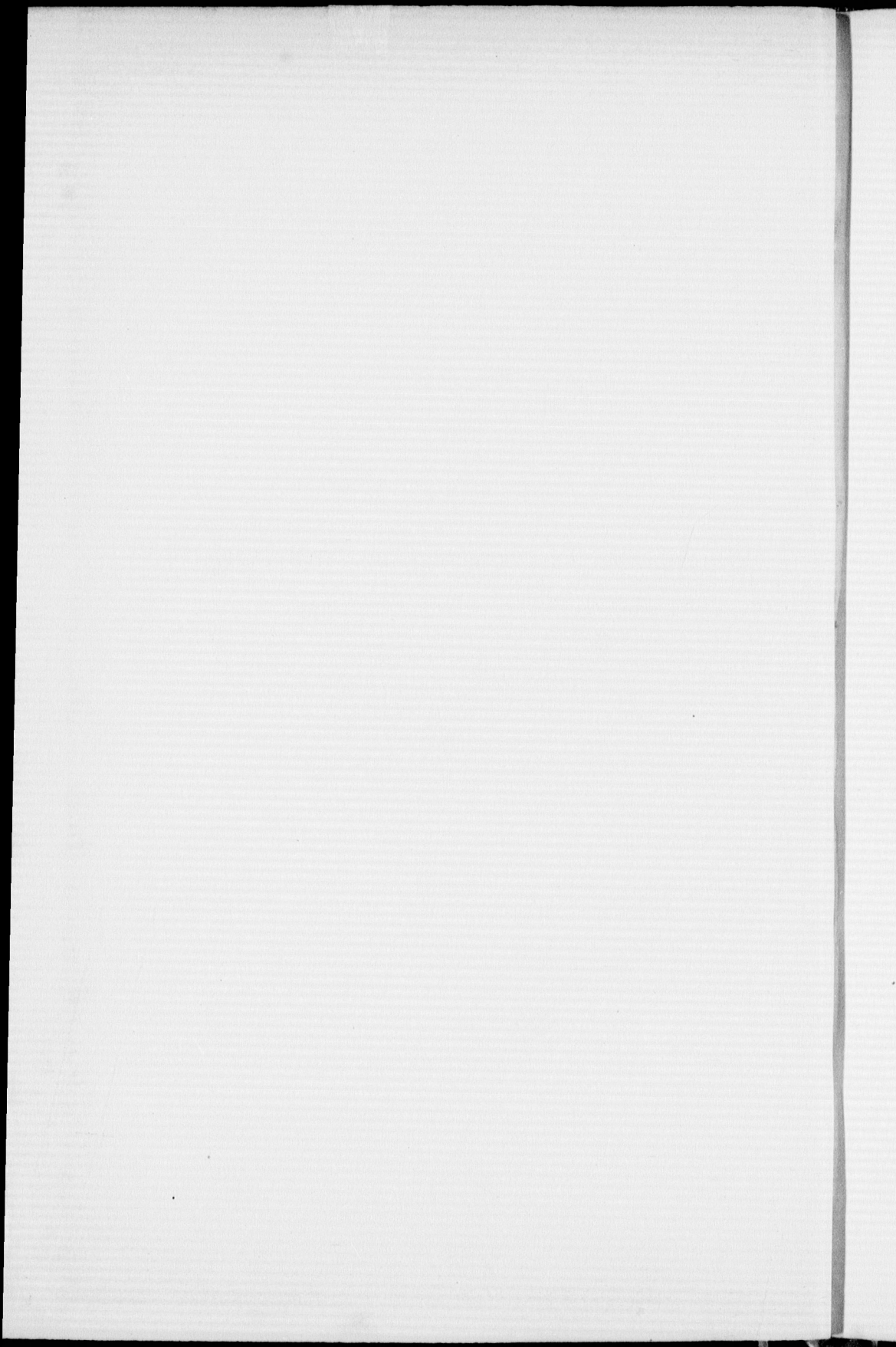

NIET IN DEN HANDEL.

UTRECHT. — 1877.

Stoom-Boekdrukkerij en Steendrukkerij „de Industrie”,

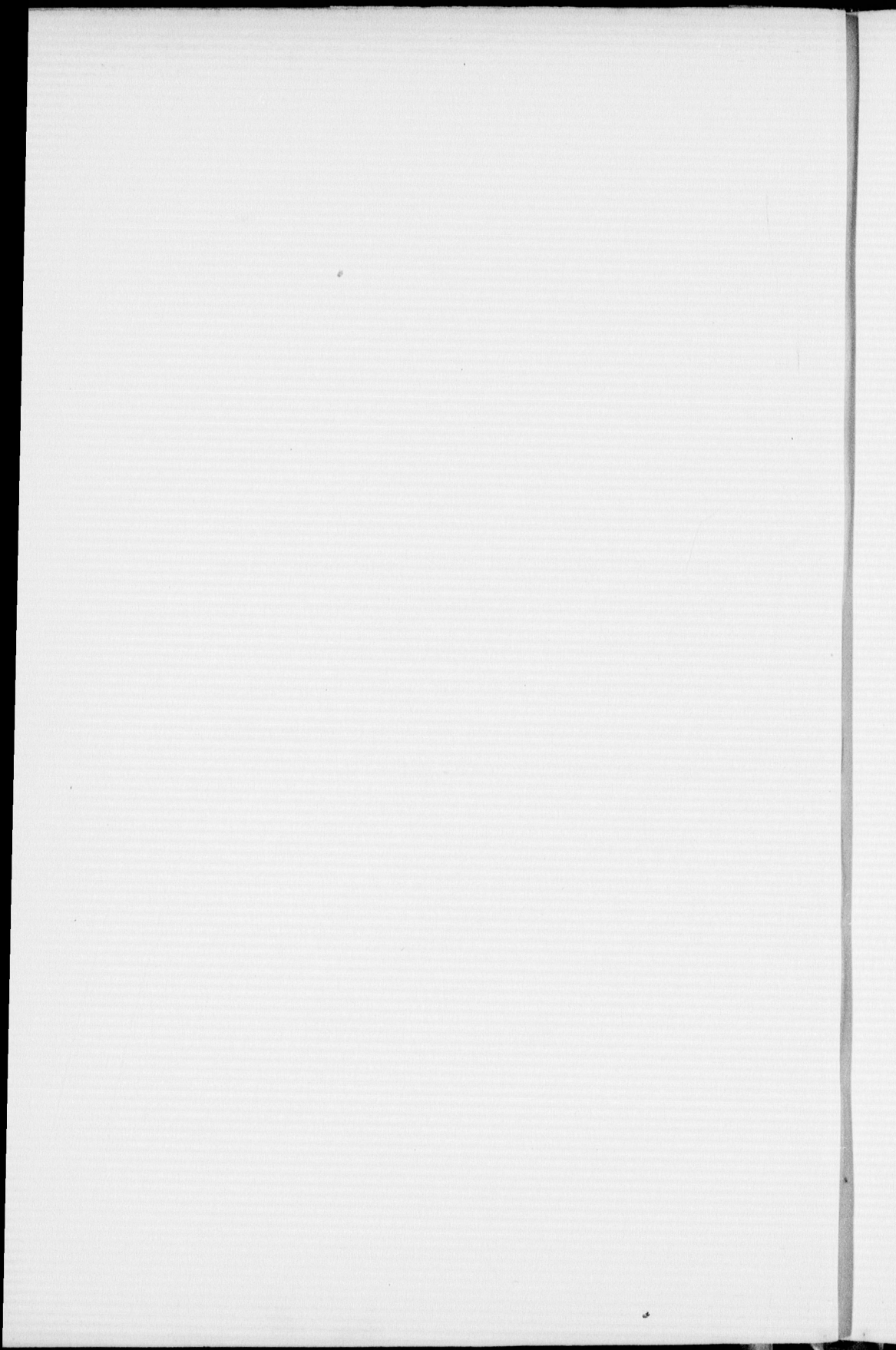
(J. VAN DRUTEN).

Bilderdijk heeft, meen ik, ergens gezegd, dat men een dichtstuk niet moet lezen, maar hooren. Dit geldt ook van eene predikatie. Maar aan den vriendelijken drang van sommige belangstellende hoorders, die het gesprokene ook wilden lezen, heb ik mij niet mogen onttrekken. En dit is de eenige reden, waarom dit eenvoudig woord gedrukt is.

31 Oct. 1877.

H.

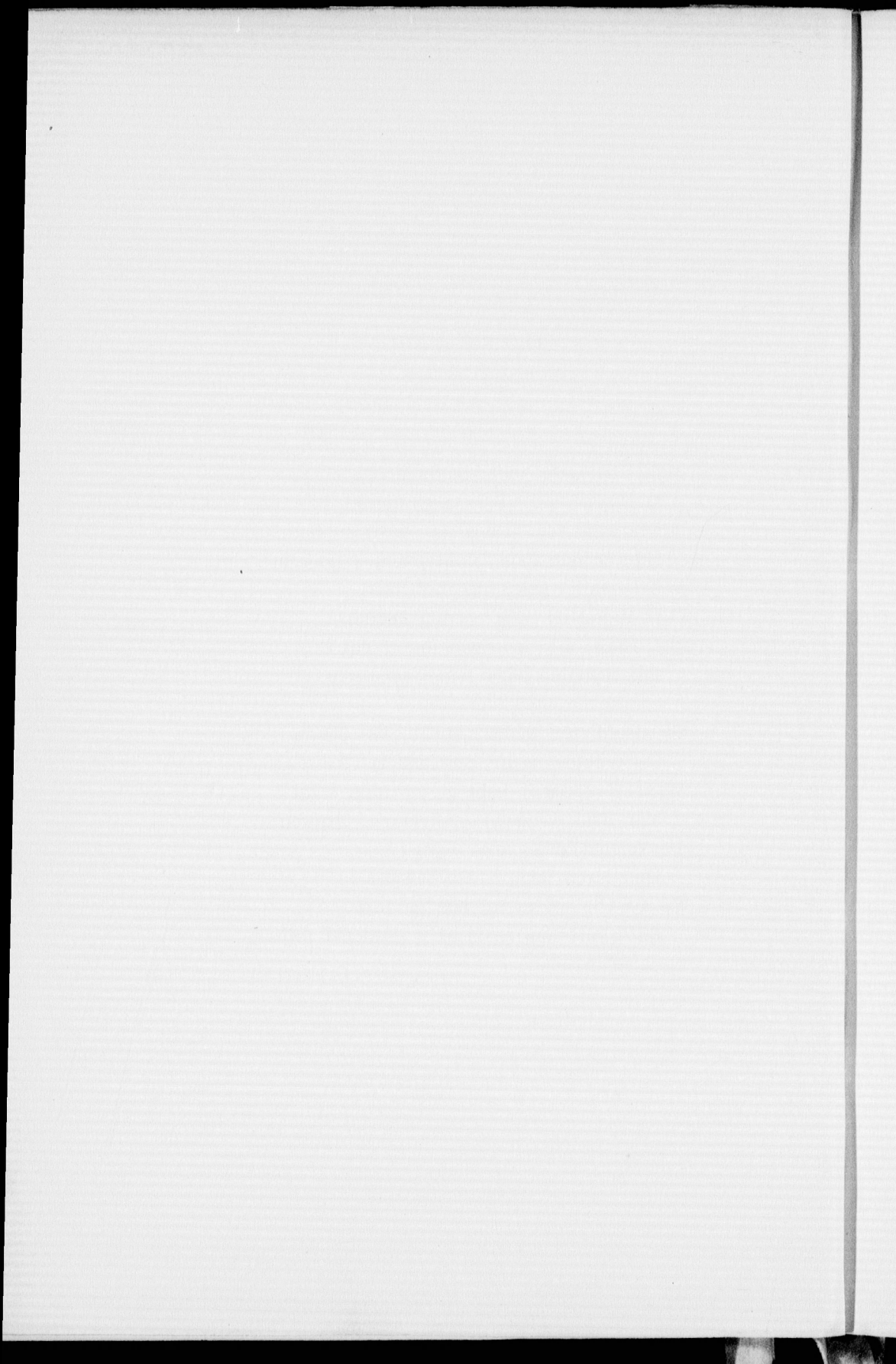
VOORZANG.

Mijn hart, mijn mond verbreid Uw' eer,
O Opperheer! Voor aller ooren.
'k Doe zelfs voor 't oog der aardsche Goon
Mijn blijden toon, mijn psalmen hooren.
'k Zal naar 't paleis der heiligheid,
O Majesteit! Mij needrig keeren.
Uw trouw, Uw waarheid maakt dat ik,
Elk oogenblik, Uw naam zal eeren.

Gij staafd' uw woord, opdat geen blaam
Uw grooten naam, ooit aan zou kleven:
Wanneer ik riep, hebt g', op mijn klagt,
Mijn druk verzacht, mij kracht gegeven.
De Vorsten zullen met gezang,
Hun leven lang U eer bewijzen;
En als Uw woord tot hen genaakt,
En 't hart hun raakt, Uw goedheid prijzen.

(Ps. 138, vs. 1 en 2).

„En gij hebt ons onzen God gemaakt
tot koningen en priesters”.

(Openb. 5: 10^a.)

Nog hoor ik den dichter (1) zeggen, dien ik voor
weinige dagen op nieuw mogt bewonderen: „de poëzy
schijnt gestorven!” in deze prozaische eeuw is de geest
voor goed geweken, die bezielt, ontvlamt en gewijde
accoorden aan het speeltuig ontlokt. Maar zij is niet
dood; zij sluimert slechts. Reeds hooren wij de voet-
stappen van hem, die haar zal doen ontwaken, om
op te treden met nieuwe kracht, met onverzwakten
gloed, want:

’s Hemels gaven sterven niet!

Wat uit den hemel op aarde komt is onvergankelijk,
al is het in eene sluimering vervallen zóó diep, dat
zij aan den dood gelijkt. En zoo sluimeren vaak
grootte gedachten, door Gods geest vóór eeuwen reeds
in de zielen zijner uitverkorenen gewekt. Het schijnt
soms, dat zij verstorven zijn, totdat zij op haar tijd,
d. i. op Gods tijd weér ontwaken, misschien om nu
eerst regt te worden verstaan en zich te openbaren
in hare volle kracht.

De gedachte, die in onzen tekst is uitgesproken,
kan dat bewijzen. Hier komt tot volle ontwikkeling,
wat Mozes reeds had gezien bij het licht, waarmede

---

(1) Ik bedoelde TEN KATE.

God hem had bestraald. Die het groote werk gezien hadden, door dezen Godsman tot stand gebracht, en die den zegen er van genoten, getuigden: „Daar stond geen profeet meer op in Israël, gelijk Mozes, dien de Heer gekend had van aangezigt tot aangezigt”. En vraagt gij, waar hij bovenal zich als profeet openbaart, ik antwoord: ten eerste bij den Sinai, als hij aan het volk de onvergankelijke zedewet mag geven, die de eeuwen zou verduren: „Hebt God lief boven alles en den naaste als u zelve”. En dan, als hij in de derde maand na den uittogt uit Egypte de Oudsten van Israël rondom zich vergadert, opdat hij hun de woorden voor zou leggen, die de Heer hem geboden had. Toen was het, dat hij in den geest aanschouwde wat God voor had met zijn volk, waarvoor het vatbaar was, waartoe bestemd. En nooit is er in de Oudheid een woord gesproken aangaande de roeping en bestemming van den mensch, zóó verheven en diepzinnig als dit, dat vierduizend jaren geleden aan den voet van den Sinai Israël in de ooren klonk: „Indien gij mijn verbond zult houden, zoo zult gij mij een priesterlijk volk zijn”.

Indien het volk van Israël de priesters van Egypte heeft gekend — en het heeft ze gekend — dan hebben zij iets verstaan van het aanzien, waartoe zij werden geroepen, van de plaats der eere, die hun werd toegezegd, toen hun werd aangekondigd, dat zij een koningrijk van priesters konden worden. Maar die gedachte schoot geen wortel in Israël; zij kwijnde, zij sluimerde in, en het scheen, dat het leven haar ontzong. Doch daar zij was van God, was zij onsterfelijk, en in zijnen raad was besloten, niet

alleen dat zij weder zou ontwaken, maar dat zij zou herleven met nieuwe kracht, heerlijker dan zij ooit was geweest. God zond zijn Zoon! De wet is door Mozes gegeven, de genade en de waarheid is door Jezus Christus geworden. En toen hij onder ons had gewoond en het Koningrijk Gods had gesticht, toen hij aan het kruis gestorven en door den Vader verheerlijkt was, toen was er eene gemeente, op wier lippen het nieuwe lied was gelegd: „Gij hebt ons onzen God gemaakt tot koningen en priesters”!

Dit nieuwe lied staat in de Openbaring van Johannes. In mijne jeugd heb ik geleerd, en velen uwer met mij, dat Johannes in zijne Openbaring op eene verhevene wijze beschreven heeft, wat hem van de heerlijkheid en de volkomene zegepraal van het Koningrijk van Christus in verschillende gezigten ontdekt was. Ik geloof, dat die beschouwing in het algemeen juist is. En tot die heerlijkheid behooren de zegeningen en voorregten, die de gemeente der verlostten door haren Zaligmaker verkreeg. Het visioen, dat in dit hoofdstuk ten deele beschreven wordt, is er aan gewijd. Ik zag, dus vangt Johannes aan, in de rechterhand desgenen, die op den troon zit, een boekrol, die beschreven was van binnen en van buiten, en gesloten met zeven zegelen. Het was het boek der raadsbesluiten Gods. En eene magtige Engel riep met eene groote stem: Wie is waardig het boek te openen? En daar was niemand, noch in den hemel, noch op de aarde, noch onder de aarde, die het openen kon. Toen werd Johannes zeer bedroefd; maar één van de vier en twintig ouderlingen, de vertegenwoordigers van de gemeente op aarde, zeide tot hem: „Ween

niet; zie, de leeuw, die uit den stam van Juda is, de wortel Davids, heeft overwonnen om het boek te openen, en zijne zeven zegelen open te breken." En hij had het niet gezegd of hij zag een lam, staande als geslagt, en het nam het boek uit de hand van hem, die op den troon zat, om te ontzegelen wat voor elken anderen geest verborgen was. En terstond was de gansche hemel aanbedding, en het lied der schepping, dat zoo even weerklonken had, werd vervangen door het lied der verlossing, het nieuwe lied, nog nooit gezongen: „Gij zijt waardig het boek te nemen en zijne zegelen te openen, want gij zijt geslagt en hebt ons Gode gekocht met uw bloed, uit allen geslachte, en tale, en volk, en natie, en gij hebt ons onzen God gemaakt tot koningen en priesters”.

En wat volkomen wordt gezien en genoten in den staat der gelukzaligheid, is in beginsel reeds op aarde het deel der geloovigen: zij zijn koningen en priesters, die God toebehooren en die Hem zijn gewijd. Laat deze gedachte ons leiden in deze ure, waarin ik u de zegeningen wenschte te herinneren, die wij als zonen der Hervorming de onze mogen noemen, met de pligten, tot welke zij hare kinderen roept.

De geloovige, de door Christus verlost, is een Koning. Om dit juist te verstaan, zult gij u moeten verplaatsen in de denkbeelden der Oudheid aangaande het koningschap. Volgens deze is de Koning niet de eerste der staatsdienaren, wiens regten en pligten

naauwkeurig omschreven zijn, maar hij is heer en meester van zijne daden, en geen mensch heeft zelfs het minste regt, om hem voor te schrijven, wat hij moet doen.

In dien zin is de Christen Koning, want op het gebied des geloofs is hij verheven boven alle menschelijk gezag. Hij is in den vollen zin van het woord een vrij man, en van deze vrijheid waren de geloovigen, alle tijden door, in meer of mindere mate zich bewust. Het geestelijk gezag in Israël vermogt Petrus en Johannes niet tot zwijgen te brengen, en als het dit beproefde, antwoordden Jezus' discipelen: „Oordeelt gij, of het regt is voor God, ulieden meer te hooren dan God”? Geen beperking van zijn geloof werd geduld door een man als Paulus, en geen magt ter wereld was in staat hem te drijven of te dwingen, waar het zijne godsdienstige overtuiging en zijn godsdienstig leven raakte. En van dezen geest was ook Luther een kind. Hoe diep hij zich eenmaal gebogen had voor Paus en priester, voor de kerk en hare belijdenissen en concilies, de tijd brak aan, waarin hij al die banden met verontwaardiging van zich wierp, omdat het niet anders waren dan ketenen, door het menschelijk gezag gesmeed voor zijne vrije ziel. Gij weet, dat niets in staat geweest is hem te buigen, en gij kent zijn koninklijk woord, dat hij te Worms heeft gesproken: „Ik kan en wil niet herroepen, omdat het noch veilig, noch raadzaam is iets tegen het geweten te doen. Hier sta ik; ik kan niet anders. God helpe mij!”

Maar dit woord van Luther brengt er mij van zelf toe, om stil te staan bij de vraag, of die koninklijke

onafhankelijkheid van den geloovige onder de Protestanten goed wordt begrepen en toegepast. En ik betwijfel dit zeer. Het is bij sommige Protestanten aan de orde om het van de daken te prediken en tot in het oneindige te herhalen, dat in de 16^e eeuw de eisch van het geweten en daarmee het regt der vrije persoonlijkheid gesteld is tegenover ieder gezag, en dat deze vrijheid het eerste en het laatste woord der Reformatie is. Maar niets is verder van de waarheid. Want Luther bestreed niet alle gezag, maar het gezag van menschen in zake des geloofs. Op dien zelfden Rijksdag, waarop hij uitriep; dat het noch veilig, noch raadzaam was, iets tegen het geweten te doen, heeft hij te gelijkertijd en nadrukkelijk verklaard, dat zijn geweten in de woorden Gods gevangen was.

Een koning, die geen menschelijk gezag boven zich erkent, blijft toch onderworpen aan het goddelijk gezag, en dus is het ook met den Christen. Hij is vrij van menschen; hij is een Koning, maar hij is het Gode. En dat goddelijk gezag is voor hem zamengetrokken in Jezus Christus, den Heer, dien God der gemeente gaf tot een Hoofd, niet opdat ieder nu zijn eigen hoofd en zijn eigen zin zou volgen, maar opdat deze Christus ons denken en doen zou leiden en beheerschen, waar sprake is van de dingen, die God aangaan. Die Christus is onze waarheid, onze wet, onze autoriteit. Heer! wat hebt Gij van deze dingen gezegd? Heer! wat wilt Gij dat ik doen zal? Heer! welke waren Uwe beginselen? Wat was Uwe rigting en Uw leven? Het antwoord op die vragen is voor mij beslissend, en indien mijn godsdienstig geloof en mijn godsdienstig leven niet overeenkomen met den weg, waarop Jezus wandelde, met de rigting, waarin

hij is voorgegaan, dan geloof ik, dat ik op een dwaalweg ben.

Zoo wilde Petrus alleen gehoorzamen aan God, en acht zich in zijn geweten gebonden door hetgeen hij erkent diens wil te zijn; zoo roemt Johannes, dat wij koningen zijn Gode; zoo rekent Paulus het noodzakelijk, alle gedachten gevangen te leiden tot de gehoorzaamheid aan Christus, en al wat zich daaraan wil onttrekken is in zijne schatting ingebeelde wijsheid; zoo geeft Luther zijn geweten gevangen in de woorden Gods, en ik kan niet anders dan wenschen, dat gij uwe vrijheid en onafhankelijkheid op het gebied des geloofs ook aldus zult verstaan. Gevangen in de woorden Gods! Het is geen zwevend begrip, zoodat gij zoudt kunnen zeggen: Wat zijn de woorden Gods? En wat is waarheid? Want Christus is het Woord Gods, en hij is de Weg, de Waarheid en het Leven. Hij beheersche dan uw woord en werk, hij alleen! Hij zij de maatstaf, waaraan gij op godsdienstig en zedelijk gebied alles in u en rondom u beoordeelt, hetzij om het aan te nemen, hetzij om het te verwerpen. Dit is kritiek van de echte soort, eene oordeelkunde van het ware gehalte, daar zij het volmaakte tot toetssteen heeft. Hieraan zult gij de geesten beproeven, of zij uit God zijn, dan of zij uit zich zelve spreken, en hieraan zult gij weten, waar gij heen moet, en of gij welligt dwaallicht aanziet voor sterren en nevelbeelden voor werkelijkheid.

En voorts, de koninklijke wet der vrijheid, dat is der onderworpenheid aan God, der gebondenheid aan zijn woord, die is het, waarvoor wij strijden. Haar in de wereld tot heerschappij te brengen, dat is de

groote taak, waartoe wij uitgaan, die door God tot koningen zijn verheven. Hier luidt het aan het einde van het tekstvers: „en wij zullen als Koningen heerschen op de aarde.” Voorwaar! de Christenen willen heerschen! Zij moeten heerschen in de wereld, en de bedeesdheid, waarmede sommigen zich verschuilen, is ergerlijk, en uit de wereld zich terug te trekken, omdat zij in het booze ligt en men gevaar van haar vreest, dat is het werk van schuchtere nonnen, maar niet van een fieren koning. Zij moeten zich laten gelden op het gebied van de wetenschap, in de letterkunde, in de raadsvergaderingen, in de pleitzaal, overal in het maatschappelijk leven. Zij moeten toonen, dat zij er zijn, en dat zij een beginsel vertegenwoordigen; zij hebben neer te werpen allen tegenstand tegen den Goddelijken wil, en om te komen tot hun doel, betreden zij niet anders dan den koninklijken weg. Zij bestrijden leugen en onregt, hoogmoed en ongeloof, onreinheid en bijgeloof, alles wat een mensch vernedert en hem tot een slaaf maakt van zonde en ongerechtigheid. Koningen zijn zij; zij weten dat zij duur zijn gekocht en dat zij geen dienstknechten van menschen mogen worden. Hun leven is aan God gewijd, en voor deze koningen is er geen hooger eer dan te worden en te wezen „dienstknechten van God en den Heer Jezus Christus”.

T U S S C H E N Z A N G.

Halleluja! lofgezongen
 Jezus Christus onzen Heer!
 Paart, verlost! hart en tongen;
 Juicht, zijn liefd' en magt ter eer!

Hem, die redt uit alle nooden,
 Die waarachtig en getrouw,
 Vastheid geeft aan 't Godsgebouw;
 Hem, de eerstling uit de dooden,
 Hem, den Koning van 't heelal,
 Wien 't heelal eens eeren zal.

Halleluja! 't loflied rijze!
 Hem, die onze banden slaakt,
 Hem, die ons, zijn naam ten prijze,
 Koningen en priesters maakt;
 Die ons opkweekt onder lijden,
 En ons, door zijn geest bestuurd,
 Door zijn kruisdood angevuurd,
 Waken, bidden leert en strijden:
 Hem zij heerlijkheid en magt,
 Eeuwig, eeuwig toegebracht.

(Nieuwe Bundel, Gez. 35, vs. 1 en 3.

En deze koningen zijn ook priesters. Toen Johannes met stillen dank het nieuwe lied der verlostten hoorde in den geest, stond waarschijnlijk de tempel te Jeruzalem nog, en was de orde der Priesters en Levieten nog in haar geheel. Maar indien de zedewet, die Mozes aan zijn volk mogt geven, eene inzetting was voor de eeuwen, de wet der ceremoniën was bestemd om te vergaan. Dit waren niet dan eerste beginselen, en de groote profeet heeft dit gezien, en hij hoopte, dat zijn volk een koninkrijk van priesters zou worden. Ook andere mannen Gods onder Israël hebben dit gevoeld, en zij zagen, dat de weg der ontwikkeling leiden moest tot de waarheid, dat de offeranden Gods een verbroken hart en

een verslagen geest zijn. Maar wanneer kwam het ooit zoo ver? Had Jezus zelf geen eerbied geëischt voor hen, die zaten op den stoel van Mozes? had hij zelf geen deelgenomen aan de feesten van zijn volk, in dien tempel, dien hij zelf het huis zijns Vaders noemde, waar de priester toch het offer ontstak, en met de wierookwalmen de gebeden der schare bracht tot den Heer? Voorzeker! Maar het koningrijk der hemelen was een zuurdeeg gelijk, dat langzaam maar zeker, verborgen maar krachtig, alles doordrong. Niet met geweld, maar door den geest zou het geschieden. En toen het groote woord gesproken was, dat de Vader ze zoekt, die hem aanbidden in geest en in waarheid; toen de Hoogepriester gestorven was, die met ééne offerande in eeuwigheid volmaakt heeft, die geheiligd worden; toen de Geest was uitgestort op alle vleesch, en het Abba Vader! was gelegd op de lippen en in de harten dergenen, die God lief gehad heeft, toen zij nog zondaars waren, toen was het pleit beslist. De tempel stond nog wel, maar was reeds verwoest, eer het vuur der Romeinen hem in vlammen deed opgaan, en het priesterlijk gewaad ruischte nog wel in de tempelzalen en voorhoven van het huis des Heeren, maar de zonen van Aäron waren reeds schimmen geworden, eer de priesterlijke geslachten over de aarde werden verstrooid.

Want de gemeente van Jezus was immers een priesterlijk volk? En er was immers eene stemme des gejuichs: „Gij zijt geslagt, en gij hebt ons gemaakt tot koningen en priesters voor God”? Helaas! de geschiedenis der gemeente is voor een goed deel de geschiedenis der loochening van dat beginsel. Hoe pijnlijk werd de ziel van Paulus gewond, toen

hij zag, dat het Jodendom het Evangelie naar de hartader begon te steken! Met al de kracht van zijn grooten geest, met al het vuur van zijn hart, dat zoo diep gevoelde wat het zegt, een kind van God te zijn, verzet hij zich tegen een stroom, die gelijkelijk uit Israël en uit den heidenwereld tracht in te breken in de gemeente. Hij heeft het niet kunnen keeren. Maar waartoe het lang en treurig verhaal? Wij weten, dat het van kwaad tot erger ging. Er verrezen nieuwe altaren met nieuwe offers en nieuwe priesters . . . maar, waar was het nieuwe lied der kinderen Gods? Het verstomde; het werd hier en daar gefluisterd, maar het werd in bloed gesmoord. De ware gemeente lag in sluimering, totdat de held door Gods kracht werd verwekt, die haar roepen zou. Het Evangelisch geloof werd wakker, en het bleek, dat het niet vergeten had, waartoe het was bestemd. Het stond op om den strijd te aanvaarden tegen hen, die zich hadden meester gemaakt van de sleutelen van het hemelrijk, en zich hadden ingedrongen tusschen den Vader en zijn kind. Geen priesters! sprak de Evangelische mensch, die ten dage der Hervorming uit de dooden opstond. Hij zag op naar zijn Christus en hij vroeg: moet ik van eens priesters lippen de vergeving der zonden ontvangen, als ik ze eerst voor hem heb beleden? Is er dan geen Vader voor mij in den hemel, tenzij die mensch verzoening voor mij heeft gedaan? Moet hij dan den hemel voor mij openen, als ik sta aan de poort der eeuwigheid, en moet hij voor mij bidden en mij zalven met olie, opdat ik inga tot het Vaderhuis en de bereide plaats? Een storm van ontwaardiging brak los, want het geloof was in zijne

heiligste regten miskend. Gij weet, hoe scherp onze vaders zich hebben uitgelaten over de Paapsche Mis, toen het Trentsche Concilie het priesterlijk gezag op nieuw had gewettigd en het hooger dan ooit verhief. Zij spraken van eene vervloekte afgoderij. In onzen tijd, waarin men gewoon is, de scherpe kanten zoo veel mogelijk af te slijpen, en waarin men van eene onjuistheid spreekt, als men een leugen bedoelt, klinkt die taal bovenmateforsch. Maar al zouden wij ons misschien met eene zachtere uitdrukking vergenoegen, de zaak zelve stuit ons niet minder tegen de borst, en is niet minder verwerpelijk in ons oog. Het geloof spreekt aldus: Wij willen leven zonder priester; wij willen bidden zonder priester, wij willen sterven zonder priester, want hetzij wij leven, hetzij wij sterven, wij zijn van Jezus Christus, den eerstgeborene uit de dooden, die ons heeft liefgehad, die ons met zijn bloed heeft gekocht, die ons tot koningen en priesters maakt!

Maar voor *God*, als gewijden aan zijne dienst en eer. Och! al dat roepen tegen priesterheerschappij en clericaal gezag heeft niets ter wereld te beteekenen, indien dit niet op den voorgrond staat, dat ieder die een priester wil zijn, God toebehoort. Protestanten, die misschien nog wel bijzondere aanspraak op dien naam maken, alleen omdat zij protesteren, omdat zij in de oppositie zijn en de vaan hoog houden van verandering en hervorming'', maar die geen priesters zijn aan God gewijd, missen wat het noodigst is in een Evangelisch mensch. Hij is geroepen, als lid van een heilig priesterdom, om geestelijke offerhanden op te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus. En hier vloeit het priesterlijk dienen ineen

met het koninklijk heerschen; het is al ter eere Gods. Priesters zijn wij, als wij onze harten reinigen, en brekende met de wereld het Christelijk beginsel tot grondslag leggen van ons denken en doen. Priesters zijn wij, als onze woorden en daden getuigen van den H. Geest, waarmee wij zijn gezalfd; als wij voor de waarheid leven en aller dienaar zijn om Jezus' wil. Priesters zijn wij, als wij strijden voor den heiligen Naam des Heeren, tot zijne kennis brengen, tot zijne dienst bewegen, als ons geld en ons goed, onze tijd en onze kracht, onze gaven en talenten zijn gewijd aan de eer van God, die al ons leven is. . . . Och of al het volk des Heeren koningen en priesters waren!

En terwijl wij dus mogen spreken over het karakter, dat de geloovige draagt, en het standpunt, waarop het Evangelie den mensch zet, zij dankbaarheid overvloedig in ons hart. Het nieuwe lied is op dien toon gestemd; immers klinkt het in den hemel: „Gij hebt ons gemaakt"! Het Lam, dat waardig is het boek der raadsbesluiten Gods te openen, is geslagt en heeft Gods raad volbragt, uit en door en tot wien alle dingen zijn. Hem zij de heerlijkheid! Zoo betaamt het telkens als wij moeten erkennen, dat het Christendom geen vrucht is van der menschen nadenken en ontwikkeling, maar dat het Evangelie eene kracht is van God. En tot dien heiligen pligt roept ons niet minder de onschatbare zegen, door de Hervorming ons aangebragt. Indien het licht in den loop der tijden als wegschool onder de dwaalingen der menschen, ten dage der Hervorming werd

het werk gezien van God, het werk van zijn gezalfden koning, wien hij alle magt in hemel en op aarde gaf. Het was het onvergankelijk zaad des Evangelies, dat weêr ontkiemde, toen hij zijn vroegen en spaden regen gaf. Het was het levend en eeuwig blijvend woord van God, dat weêr helder werd voor de oogen, die hij had verlicht, en dat weêr gepredikt werd door mannen, die hij had verwekt. Het was het Scheppingswoord, dat ten derden male uitging over eene woeste aarde en over duistere afgronden: Daar zij licht! En het was licht! Het kondigt zich aan in de schemering en het morgenrood, dat den hemel kleurt. Het heeft te worstelen met de magten der duisternis, maar het rijst. En als het eindelijk dringt door nevelbanken en wolkenluijers, knielen duizenden in aanbidding op eene aarde, die gezegend werd door de kracht van God!

O! hoe diep werd dat gevoeld door de vaderen, en hoe werden zij gedrongen om de deugden te verkondigen van hem, die hen geroepen had uit de duisternis tot zijn wonderbaar licht! Met welk een ootmoedigen dank werd Gods kracht erkend door het reuzengeslacht der Hervormers, dat ons voorging in de dankbare waardering van de gaven, werkingen en leidingen Gods, in de dankbare waardering van het werk der verlossing, dat Christus volbragt, en dagelijks volbrengt in degenen, wien hij magt geeft kinderen Gods te zijn. En hoe moedig hebben zij gestreden voor hun regt, en hoe weerstonden zij, in de wapenrusting Gods, een iegelijk, die het waagde een vinger uit te steken naar de kroon, die God hun had opgezet. Daar was betooning van geest en van kracht. En och of het zoo gebleven ware! En och

of wij van onzen tijd iets beters konden zeggen, dan hetgeen de teekenen der tijden ons te aanschouwen geven! Wie durft zeggen, dat de Protestantische kerk verstaat, dat Christus den geloovige tot een koning en een priester maakt? Verstaan zij het, die u niet veroorloven eene letter af te doen van hetgeen de vaderen hebben opgesteld en vastgesteld in catechismus en confessie? Of zij, die het oirbaar rekenen om het christelijk geloof te laten beheerschen door een wijsgeerig stelsel, dat in zijne wereld- en levensbeschouwing lijnregt staat tegenover het Evangelie? of zij, die Protestanten heeten en met de priesters heulen, als hun staatkundig belang dat eischt? of zij, wier leven alle priesterlijke wijding mist, en verloopt in vormen zonder ziel, in de oude sleur, altijd met dezelfde hebbelijkheden en zonden, altijd met dat zelfde verdeelde hart, zonder dat het ooit gekomen is tot eene besliste keuze?

Maar hoeveel komt een ieder onzer te kort! Over onze feest- en gedenkdagen ligt een nevel; over den gedenkdag der Hervorming evenzoo. De Protestantische kerk lijdt aan eene verlamming, en het is haar aan te zien, dat haar bloed niet deugt. Als wij rondom ons in de gansche Christelijke wereld het priesterlijk gezag zien toenemen en heerschen, om waar het kan het werk der Hervorming te vernietigen, is de oorzaak niet ver te zoeken. Het komt, omdat er zooveel van den ouden geest geweken en uitgebluscht is. Ik zeg niet, van den geest der onverdraagzaamheid, met welchen de Protestantische kerk vroeger op hare beurt de Roomsche bedwong; wij danken God, dat dit tot het verleden behoort. Het keere niet terug! Maar de laauwheid en geesteloosheid, de karakterloosheid

der Protestanten, dat is de zegepraal van den priester. Op het pauselijk; Non possumus! Wij kunnen niet! moet de Protestantsche kerk antwoorden met een: Wij kunnen wel! Wij kunnen u toonen, dat wij Koningen zijn, vrij van alle menschelijk gezag, maar gebonden met Petrus, met Johannes, met Paulus, met Luther in de woorden Gods. Wij kunnen toonen, dat wij priesters zijn, wier leven een offer is aan God en zijn Zoon; daar wij standvastig, onbewegelijk, altijd overvloedig zijn in het werk des Heeren. Zonder dat wordt Rome nooit gekeerd en nooit overwonnen! Het is een treffelijk werk ⁽¹⁾, uwe geloofsgenooten te ondersteunen, die in Roomsche landen onder den druk der vervolging dreigen te bezwijken. Eene vereeniging als die, welke naar den Zweedschen koning Gustaaf Adolf is genoemd, verdient uwe krachtige ondersteuning. Maar hoe zal het werk gezegend zijn en van kracht, tenzij de gemeente overvloediger worde in dien geest, die ook in Gustaaf Adolf was. Hij zeide, en het was de taal van zijn hart, dat hij den strijd niet ondernomen had tot zijne eer, maar tot Gods eer, tot hulp en troost van de Evangelische kerk. „Bidden leert overwinnen”, dat was zijne spreuk. „God zij met ons, en wij met God”, dat is zijn krijgszang geweest. En van hem mogt de dichter zingen ⁽²⁾:

Wat vrijheidskreet een latere eeuw mogt slaken,
 Eén vrijheid slechts is waarheid, die der ziel!
 Gij streedt voor haar, verhevenste der helden,
 En God moge U naar uw geloof vergelden!

⁽¹⁾ Bij deze godsdienstoefening werd eene collecte gehouden ten behoeve van de Gustaaf Adolf Vereeniging.

⁽²⁾ Tegner.

Ja! ééne vrijheid is de ware, de vrijheid der ziel dergenen, die door Christus zijn gemaakt tot koningen en priesters. Hier binnen vrij te worden van eigenwaan en eigenwijsheid, van eigen zin en van de heerschappij der zonde, dat is de voorwaarde van alle kracht, dat is de groote strijd, waartoe een ieder onzer wordt geroepen in den naam des Heeren. God geve, dat wij het mogen verstaan, als hij ons in ons geweten grijpt, als hij ons beschaamd doet staan voor ons zelve, als hij zijne gerigten op aarde zendt, als hij het Evangelie van de vrijheid der heerlijkheid van Gods kinderen onder onze oogen brengt en aan ons hart. Koningen zijn vrij; priesters zijn rein. En die ons leiden wil tot de vrijheid en de reinheid der kinderen Gods, dat is de eerstgeborene uit de dooden, die ons heeft liefgehad, dat is de Overste van de koningen der aarde, die ons Gode heeft gekocht met zijn bloed, de Hoogepriester in eeuwigheid!

AMEN.

N A Z A N G.

Komt, strijdgenooten! ook een lied

Hier in deez' aardsche woning;

Al zien wij Jezus luister niet,

Hij is ook onze Koning!

„Het Lam, voor ons op aard geslagt,

„Is eeuwig waard te ontvangen

„De wijsheid, rijkdom, eer en kracht,

„En dankbre lofgezangen!”

(Nieuwe Bundel, Gez. 32 vs. 8 en 9.)